Kulturutskottets betänkande
1980/81:31
med anledning av motioner om Marionetteatern

Motionerna

Utskottet behandlar i detta betänkande motionerna

1980/81:1259 av Anna Eliasson (c) och Stina Andersson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om angelägenheten av att Marionetteatern kan fortsätta och utveckla sin verksamhet.

1980/81:1264 av Elisabeth Fleetwood m. fl. (m, s, c, fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger till känna för regeringen vad i motionen anförts om det planerade dockteatermuseet i Stockholm.

I motion 1259 anförs att Marionetteatern befinner sig i en ekonomisk kris som gör att teatern inte längre kan fungera, än mindre utvecklas, på ett meningsfullt sätt. De lokaler som hittills använts, en tidigare biograf, har med åren blivit direkt olämpliga bl. a. ur säkerhetssynpunkt. De ekonomiska problemen har därtill gjort att teatern tvingats krympa och splittra sin verksamhet. Teatern har visat intresse för att inleda ett samarbetsprojekt med Riksteatern. Detta skulle dock kräva ytterligare personalresurser, och någon lösning i samarbetsfrågan är enligt motionärerna f. n. inte i sikte.

Motionärerna framhåller att det är angeläget att Marionetteatern med sin betydelse för dockteaterkonsten i landet ges förutsättningar att fortsätta sin verksamhet. Utöver kommunala atgärder till stöd för teatern finns det motiv för staten att aktivt söka medverka till att Marionetteaterns verksamhet kan bedrivas vidare och utvecklas.

Mångsidigheten i Marionetteaterns verksamhet betonas i motion 1264.

Förutom olika former av dockteater för såväl barn- som vuxenpublik samt museiverksamhet omfattar den sålunda utbildning av dockspelare, gästspel av utländska ensembler samt egna turnéer inom ett 50-tal länder och internationell verksamhet i övrigt.

Under turnéer och i andra sammanhang har Marionetteaterns konstnärlige ledare, Michael Meschke, förvärvat dockor, figurer och andra föremål tillhörande dockteaterområdet av sådan omfattning att samlingarna numera räknas bland de värdefullaste i Europa. Hittills har dock endast smärre delar av samlingarna kunnat hållas tillgängliga för allmänheten på grund av bristande lokalresurser.

Motionärerna anger att möjlighet nu har öppnats att göra samlingarna tillgängliga för allmänheten i en planerad nybyggnad vid Kungsträdgården.

Genom att den avsedda byggnaden även kan inrymma Marionetteaterns övriga verksamhet skulle den diskuterade lokaliseringen, om den kom till stånd, tillföra Kungsträdgården värdefulla inslag särskilt med tanke på såväl det svenska som det utländska turistlivet.

Liksom hittills förutsätts, anför motionärerna, att Stockholms kommun svarar för kostnaderna för Marionetteaterns teaterverksamhet. Det ekonomiska tillskott som därutöver erfordras för förverkligande av ett dockteatermuseum samt något förbättrade resurser för teaterns internationella verksamhet uppgår enligt motionen till 360 000 kr. fr. o. m. år 1983. Därefter anges behovet av statliga insatser öka successivt för att slutligen år 1988 uppgå till 900 000 kr. räknat i 1980 års penningvärde.

Motionärerna anser det synnerligen önskvärt både sett ur kulturell och synpunkt och med tanke på turistlivet att det planerade museet inrättas i huvudsaklig överensstämmelse med de i motionen redovisade planerna. För att arbetet härpå skall kunna drivas vidare på ett realistiskt sätt finner motionärerna det nödvändigt att förutsättningarna för ett framtida statligt stöd klarläggs. Det behövs sålunda från statsmakternas sida ett uttalande både om att det är önskvärt att det planerade museet kommer till stånd och om att statsbidrag av den storleksordning som angetts i motionen kan påräknas. Motionärerna anser att riksdagen bör göra ett uttalande av denna innebörd och tillägger att ekonomiskt utrymme för statsbidrag – om inte på annat sätt – bör kunna beredas inom ramen för det s. k. kulturmedelsanslaget.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttranden över de båda motionerna från statens kulturråd och Stockholms kulturnämnd. Därjämte har yttrande över motion 1259 inhämtats från Svenska riksteatern.

Statens kulturråd hänvisar beträffande båda motionerna till sitt yttrande den 2 mars 1981 till utbildningsdepartementet över en till regeringen ställd ansökan från Stockholms stadsteater om extra anslag till Marionetteatern. I nämnda yttrande uttalar kulturrådet bl. a. att rådet anser att det är av vikt att Marionetteatern kan fortsätta sin verksamhet och att lokalfrågan snabbt löses. Viktigt är också enligt kulturrådets uppfattning att förutsättningar för ökat samarbete mellan Marionetteatern och Riksteatern i en uppsökande och turnerande verksamhet prövas.

Utan att ta ställning till lokaliseringen av Marionetteaterns fortsatta verksamhet i Stockholm förordar kulturrådet, med hänvisning till vad i sagda yttrande anförts om Marionetteaterns betydelse, att statligt stöd lämnas till teaterns fortsatta verksamhet. I första hand föreslår kultúrrådet att statsbidrag bör utgå ur de särskilda lotterimedlen. Kulturrådet förklarar sig vidare ha för avsikt att behandla frågan om Marionetteatern i samband med

sin anslagsframställning för budgetåret 1982/83.

I yttrandet till kulturutskottet den 4 mars 1981 över motion 1264 gör kulturrådet – utöver hänvisningen till sitt yttrande till utbildningsdepartementet – det tillägget att rådet förutsätter att när lokaler ordnas för Marionetteatern, dessa är anpassade så att möjligheter ges att i dem förevisa den unika dockteatersamlingen.

Stockholms kulturnämnd hänvisar i sitt yttrande över motionerna 1259 och 1264 till ett utlåtande från kulturförvaltningen.

I utlåtandet betonas särskilt att Marionetteatern – både dockteaterverksamheten och museidelen – utgör ett enastående och värdefullt inslag i svenskt teater- och musikliv och sålunda måste ses som ett angeläget riksintresse. Det som anförs i motionerna är enligt kulturförvaltningen ett uttryck för samma värdering av Marionetteatern. Vad som anförs i motion 1264 stämmer också väl med de synpunkter och önskemål som vid tidigare diskussioner har framförts från kulturförvaltningens sida. Förvaltningen vill därför gärna hoppas att det aktuella förslaget om en lokal för Marionetteatern i Kungsträdgården kan förverkligas på det sätt som föreslås i denna motion.

Svenska riksteatern framhåller i sitt yttrande över motion 1259 att Marionetteatern representerar en unik teaterform. Hittills har, konstaterar Riksteatern, Marionetteaterns utbud i stort sett förbehållits Stockholm på grund av teaterns anknytning till Stockholms stadsteater. Riksteatern anser det önskvärt med ett samarbete med Marionetteatern i syfte att skapa förutsättningar för ett landsomfattande utnyttjande av de konstnärliga resurser och den sakkunskap som finns inom Marionetteatern. Om detta skall kunna förverkligas krävs emellertid en förstärkning av Marionetteaterns resurser, vilket inte kan inrymmas i Riksteaterns ordinarie budget, varför Riksteatern ansökt om särskilt statligt bidrag.

Riksteatern stöder det i motion 1259 framförda förslaget om att Marionetteatern bör ges stöd för den framtida verksamheten. Riksteatern anser också att staten tillsammans med Stockholms kommun måste tillse att Marionetteatern får det stöd den behöver för att vidareutveckla sin verksamhet till gagn för hela landet.

Ansökan om statsbidrag till Marionetteaterns verksamhet

Stockholms stadsteater AB har i en skrivelse till utbildningsdepartementet den 24 november 1980 anhållit om extra statsbidrag för Marionetteaterns verksamhet. Stadsteaterbolaget förklarar sig även fortsättningsvis vilja främja och utveckla Marionetteaterns verksamhet men framhåller att extra anslag behövs för musei- och utställningsverksamhet, internationellt kulturutbyte samt utbildning. Beloppsmässigt innebär ansökan ett statligt bidrag budgetåret 1983/84 på 360 000 kr.: ett belopp som successivt beräknas öka för

att budgetåret 1988/89 uppgå till 900 000 kr. Bidragsansökan bygger på att Marionetteaterns verksamhet skall kunna samlas under ett tak genom att den förläggs i ändamålsenliga lokaler i en byggnad som Swedish Match AB avser att uppföra på tomten Kungsträdgården 5 i Stockholm.

Det tidigare angivna yttrandet från statens kulturråd till utbildningsdepartementet avser nu nämnda ansökan från stadsteaterbolaget.

Regeringen har i beslut den 23 april 1981 förordnat att handlingarna i ärendet skall överlämnas till statens kulturråd för att ytterligare övervägas i samband med rådets kommande anslagsframställning. Därvid har även överlämnats en inom utbildningsdepartementet utarbetad promemoria angående dels finansiering m. m. av Marionetteaterns teaterverksamhet samt dess musei- och utställningsverksamhet, dels utbildning av dockteaterspelare.

Promemorian har följande innehåll:

För Marionetteaterns teaterverksamhet utgår inom ramen för Stockholms stadsteaters verksamhet bidrag från staten enligt gällande bidragssystem för regionala och lokala teater- och dansinstitutioner. Storleken av det totala bidraget enligt detta system prövas av regering och riksdag i samband med beräkningen av antalet grundbelopp och storleken på grundbeloppen. Fördelningen av resurserna mellan de olika teaterinstitutionerna görs därefter av statens kulturråd.

När det gäller Marionetteaterns utrustningsbehov för musei- och utställningsverksamheten kan regeringen ge ett särskilt investeringsstöd av lotterimedel. För detta ändamål behövs närmare angivet för vilka ändamål bidrag erfordras, t. ex. en specificerad materiallista med angivande av kostnaderna.

Vidare kan regeringen överväga att ge bidrag för driften av museet. Ett jämförbart exempel är statens stöd till Strindbergsmuseet. För att kunna ta ställning till ett sådant stöd behövs ett specificerat beslutsunderlag (kostnadskalkyl m. m.).

Beträffande utbildning av dockspelare hänvisas till budgetpropositionen (prop. 1980/81:100 bil. 12 s. 493) där föredragande statsrådet menar att man i fråga om dockspelarutbildning i första hand bör pröva om en sådan kan ges exempelvis som lokal linje.

Utskottet

Marionetteatern i Stockholm har i stadsteaterbolagets regi under snart 25 år bedrivit en livaktig och mångsidig verksamhet. Som framgår av motionerna 1259 och 1264 befinner sig teatern f. n. i ett allvarligt ekonomiskt läge, vilket också verifierats i de remissyttranden utskottet inhämtat över motionerna.

Det synes råda en samfälld uppfattning om värdet av Marionetteaterns verksamhet och om att det är både av nationellt och internationellt intresse

att teatern ges möjligheter att fortsätta och utveckla sina olika aktiviteter. Utskottet vill för sin del särskilt framhålla att den teaterform Marionetteatern arbetat fram är ett mycket värdefullt inslag i barnkulturverksamheten samt att Marionetteatern därtill genom sin starkt experimentella inriktning och sina höga konstnärliga ambitioner varit impulsgivande och berikande för vuxenteatern. Utskottet delar således den positiva grundsyn på Marionetteaterns verksamhet som både motionerna och remissyttrandena ger ett klart uttryck för.

Som framgår av det föregående har regeringen nyligen fattat beslut med anledning av en ansökan från Stockholms stadsteater AB om extra bidrag för Marionetteatern. Innebörden av beslutet är att ansökan överlämnats till statens kulturråd för att ytterligare övervägas i samband med rådets anslagsframställning för budgetåret 1982/83. I samband med beslutet har utbildningsdepartementet i en promemoria lämnat vissa synpunkter på de principiella möjligheterna för statligt stöd till Marionetteaterns olika verksamhetsgrenar. Dessa synpunkter – vilka återgivits i det föregående – bygger på den ansvarsfördelning mellan stat och kommun som gäller på kulturområdet och den praxis som utbildats för statliga bidrag. Tilläggas bör att promemorian öppnar möjligheter även för åtgärder som inte behöver samordnas med den årliga budgetbehandlingen.

Utskottet vill beträffande Marionetteaterns teaterverksamhet även framhålla önskvärdheten av att den unika teaterform som presenteras i Marionetteaterns föreställningar kan föras ut i landet och inte som hittills i huvudsak förbehållas Stockholm. Såväl Riksteatern som Marionetteatern har visat stort intresse för en turnéverksamhet men samtidigt framhållit att bristen på personella och andra resurser lägger hinder i vägen härför. Utskottet utgår från att statens kulturråd i samråd med berörda parter noga prövar förutsättningarna för en uppsökande och turnerande verksamhet utanför Stockholmsområdet.

Vad därefter beträffar Marionetteaterns musei- och utställningsverksamhet har denna fråga i motion 1264 och i remissyttrandet från Stockholms kulturnämnd liksom av Stockholms stadsteater AB starkt kopplats till Marionetteaterns akuta lokalproblem. Utskottet delar uppfattningen att det är av fundamental betydelse att lokalfrågan får en snar lösning men kan inte förorda att riksdagen ställer sig bakom något konkret lokaliseringsalternativ. Självfallet är det dock, som kulturrådet också framhållit, utomordentligt önskvärt att Marionetteatern får lokaler som kan rymma även den unika dockteatersamlingen.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att genom regeringens nyligen fattade beslut vägar anvisats för en positiv lösning av frågor som gäller Marionetteaterns framtida verksamhet. Utskottet förutsätter att statens kulturråd och andra berörda parter kraftfullt kommer att arbeta med de konkreta problem som behöver ytterligare övervägas. Med hänsyn härtill och till vad utskottet i övrigt anfört anser utskottet det inte erforderligt med

någon särskild hänvändelse till regeringen med anledning av motionerna 1259 och 1264.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna 1980/81:1259 och 1980/81:1264.

Stockholm den 7 maj 1981

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Karl-Eric Norrby (c), Tore Nilsson (m), Åke Green (s), Kerstin Anér (fp), Tyra Johansson (s), Lars-Ingvar Sörenson (s), Hans Alsén (s), Catarina Rönnung (s), Anna Eliasson (c), Kerstin Andersson i Kumla (s), Bertil Hansson (fp), Elisabeth Fleetwood (m), Sten Sture Paterson (m) och Åke Andreasson (c).